

Karl Ove Knausgård

AAMUTÄHTI

Suomentanut Jonna Joskitt-Pöyry

LIKE

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Pohjoismaiden ministerineuvosto on tukenut tämän kirjan suomentamista

Like on julkaissut Karl Ove Knausgårdilta myös teokset:

Taisteluni 1–6 (2011–2016)

Syksy (2016)

Talvi (2016)

Kevät (2017)

Kesä (2017)

Poissa päiväjärjestyksestä (2018)

Motto: Johanneksen ilmestys 9:6

Otteet *Raamatusta* vuoden 1992 suomennosta mukaillen.

”Joudu, ilta kaunis” Suonion tekstiä mukaillen.

Virren ”Maa on niin kaunis” suomenkieliset sanat Hilja Haahti.

Otteet Søren Kierkegaardin teoksesta *Kedon kukka ja taivaan lintu*
suomentanut Heikki Linnove.

Norjankielinen alkuteos: *Morgenstjernen*

Copyright © 2020 Karl Ove Knausgård

All rights reserved.

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2021

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-35514-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2021

Michalille

*Sinä aikana ihmiset etsivät kuolemaa mutta eivät löydä,
he haluavat kuolla
mutta kuolema pakenee heitä.*

ENSIMMÄINEN PÄIVÄ

ARNE

Yhtäkkinen ajatus, että pojat nukkuivat selkäni takana sisällä talossa pimeyden laskeutuessa meren ylle, oli niin miellyttävä ja rauhaisa, etten päästänyt siitä irti kun se mieleen juolahti, vaan yritin saada kiinni siitä, mikä siinä oli niin hyvää.

Olimme joitakin tunteja aiemmin käyneet laskemassa verkot, ja suolainen haju oli varmaan tarttunut heidän käsiinsä, ajattelin. He eivät taatusti olleet pesseet niitä, koska en ollut käskenyt. Pojat tahtoivat aina kutistaa siirtymävaiheet valveillaolosta unitilaan mahdollisimman pieniksi; ainakin he vain kiskoivat muutta mutkitta vaatteet yltään, ryömivät peiton alle ja painoivat silmänsä kiinni edes valoja sammuttamatta, jollen puutunut siihen vaatimuksillani, kuten hampaiden harjaamisella, kasvojen pesemisellä ja vaatteiden viikkaamisella.

Tänä iltana en ollut sanonut mitään, ja he olivat kaatuneet suoraan sänkyyn kuin pitkäraajaiset, sileänahkaiset eläimet.

Mutta ajatuksen miellyttävyys kumpusi jostain muusta.

Tuntui hyvältä ajatella pimeyttä, joka laskeutui heistä riippumatta. Että pojat olivat täydessä unessa, kun valo hävisi puista ja metsänpohjasta heidän huoneidensa ulkopuolella, viipyi vielä hetken taivaalla ennen kuin sekin musteni ja ainoaksi valoksi jäi kuutamo, joka aavemaisena heijastui lahden vedestä.

Siitä siinä oli kysymys.

Että mikään ei koskaan lakannut vaan kaikki vain jatkui ja jatkui, päivä vaihtui yöksi, yö päiväksi, kesä kääntyi syksyyn, syksy talveen, vuodet seurasivat toisiaan ja poikani olivat sisällä siinä, samalla kun nukkua tuhisivat vuoteissaan. He ikään kuin vierailivat huoneessa, joka oli maailma.

Toisella rannalla puiden yläpuolella vilkkuivat maston punaiset valot

keskellä pimeyttä. Alempaa loistivat mökkien valot. Otin siemauksen viiniä ja heiluttelin pulloa, koska en pimeässä nähnyt, paljonko siinä oli jäljellä. Vähän alle puolet.

Kun olin pieni, lempikuukauteni oli heinäkuu. Eikä ihme, sehän on lapsellisin ja yksinkertaisin kuukausi pitkine, valoisine, lämpimine päivineen. Teini-iässä aloin pitää syksystä, pimeydestä ja sateesta, ehkä siksi että ne toivat elämään vakavuutta, joka oli minusta romanttista ja pakotti puolustautumaan. Lapsuusaika vain oltiin ja kirmailtiin, nuoruus oli kuoleman oudon viettelyksen löytämistä.

Nykyään pidin eniten elokuusta. Eikä siinäkään ollut minusta mitään kummallista: olinhan puolivälissä elämää, siinä pisteessä jossa kaikki asiat täydellistyvät hiljalleen paisuvassa, pysähtyneisyyteen johtavassa runsaudessa, juuri ennen kuin tulva kääntyy laskuun ja alkaa muuttua yhtä hitaaksi rappeutumiseksi.

Oi elokuu, oi pimeytesi ja lämpösi, makeat luumusi ja kulottunut ruohosi! Oi elokuu, oi kuolemaantuomitut perhosesi ja sokerinhimoiset ampiaisesi!

Tuuli nousi rinnettä ylös, ääni kuului ennen kuin se tuntui iholla, sitten puiden lehdet kahahtivat ja hiljenivät. Vähän kuin nukkuva, joka kääntää kylkeä maattuuan pitkään paikallaan, voisi ajatella. Kääntää kylkeä ja asettuu aloilleen.

Alapuolellani rantakalliolla tuli näkyviin varjomainen hahmo. Vaikka hahmoa ei voinut tältä etäisyydeltä tunnistaa, tiesin sen olevan Tove. Hän käveli sileäksi hioutunutta, hieman kaltevaa kalliota ylös laiturille ja siitä rinteeseen nousevalle polulle. Hetken päästä kuulin, kuinka hänen askeleensa tarpoivat ruohoista mäkeä pihamaan alapuolella.

Istuin liikahtamatta. Jos hän tarkkailisi ympäristöään, hän näkisi minut, mutta sitä hän ei ollut tehnyt moneen päivään.

”Arne?” hän sanoi ja pysähtyi. ”Oletko täällä?”

”Täällä ollaan”, vastasin. ”Pöydän ääressä.”

”Pimeässäkö istut? Mikset sytytä valoa?”

”Kaipa sen voi sytyttää”, sanoin ja käytin sytytintä pöytälampussa. Sukka paloi syvällä, värittömällä liekillä, mutta sen hehku, yllättävän kirkas, muodosti valokupolin hämärään.

”Jos minäkin vähän istahdan”, hän sanoi.

”Siitä vain”, sanoin. ”Otatko viiniä?”

”Onko lasia?”

”Ei tässä.”

”Samapa tuo sitten”, Tove sanoi ja istuutui korituoliin toiselle puolelle pöytää. Hänellä oli yllään sortsit ja lyhythihainen pusero, jalassa polveen yltävät kumisaappaat.

Hänen kasvonsa, jotka olivat aina olleet vähän pulskat, olivat lääkkeiden pöhöttämät.

”Minä hörppään joka tapauksessa”, sanoin ja kaadoin lasiini. ”Oliko hyvä lenkki?”

”Oli. Sain kävellessä niin hyvän idean, että tulin kiireellä takaisin.”

Hän nousi.

”Aloitin saman tien.”

”Minkä?”

”Kuvasarjan.”

”Kello on melkein yksitoista”, sanoin. ”Täytyyhän sinun nukkuakin.”

”Haudassa ehtii nukkua”, hän sanoi. ”Tämä on tärkeää. Ole sinä poikien kanssa huomenna, lomalla kun olet. Menkää vaikka kalaan.”

Voisitko saakeli pikkuhiljaa ruveta välittämään muistakin kuin itsestäsi, ajattelin ja katsoin välkkyvää mastoa.

”Vaikka”, sanoin.

”Kiva”, hän sanoi.

Seurasin katseellani, kun Tove asteli puutarhan poikki valkoiselle vierastalolle. Kun sisälle syttyi valo, ikkunat loistivat keltaisina puiden ja pensaiden mustaan massaan.

Siinä samassa hän jo astui ulos. Sortseineen ja isoista saappaista vilkkuvine reisineen hän muistutti pientä tyttöä, tuumasin. Kontrasti uhkean vartalon päällä kiristävään puseroon ja väsyneeseen katseeseen oli suuri ja täytti minut yhtäkkiä säälillä.

”Näin metsässä kolme taskurapua”, hän sanoi ja pysähtyi pöydän eteen. ”Unohdin kertoa.”

”Varmaan lokkien viskaamia”, sanoin.

”Ne olivat eläviä”, Tove sanoi. ”Ne ryömivät aluskasvillisuuden seassa.”

”Oletko varma? Siis että ne olivat rapuja. Etteivät ne olleet joitakin muita pikkueläimiä.”

”Tietenkin olen varma”, hän vastasi. ”Ajattelin että sinua voisi kiinnostaa.”

Hän kääntyi ja meni takaisin, sulki oven perässään. Heti kohta sisältä kuului musiikkia.

Kaadoin loput viinistä ja pohdin, menisinkö jo nukkumaan vai istuinko vielä hetken. Jälkimmäisessä tapauksessa joutuisin hakemaan villapaidan, ajattelin.

Toven mieliala oli ollut voimakkaasti koholla monta päivää. Merkit olivat aina samat. Hän alkoi yhtäkkiä meilailia ja soitella ja kirjoitti pitkiä Facebook-päivityksiä ja suunnitteli hoitavansa sen ja tämän ja tuon asian, jotka eivät oikeastaan olleet mitään, eivät ainakaan mitään olennaista, kuten kodinhoitoa tai pitkäjänteistä työtä. Toinen merkki oli se, että hän alkoi käyttäytyä kumman huolettomasti. Istui vessassa ovi auki, väänsi radion täysille muista piittaamatta, ja ruokaa laittaessaan hän jätti keittiön pommikuntoon.

Tämä kaikki ärsytti minua suunnattomasti. Nyt kun hänellä vihdoin oli energiaa, miksei hän käyttänyt sitä johonkin kaikille hyödylliseen? Samalla minun kävi häntä sääliksi, hän oli kuin maailmaan eksynyt tyttö, joka vakuutteli itselleen, miten hyvin hänellä menee.

Mutta että rapuja metsässä? Mistähän siinä oli kyse? Millaista eläintä hän olisi voinut luulla taskuravuksi? Vai oliko hän nähnyt näkyjä?

Nousin tuolilta hymy huulilla. Kulautin seisten loput viinit yhdellä huikalla, otin pullon ja lasin ja menin sisälle taloon. Päivän kuumuus tuntui vielä huoneissa, oli kuin olisi uimaan pulahtanut, kun lämmin ilma sulkeutui kasvojen ja paljaiden käsivarsien ympärille. Täysi valaistus voimisti tunnetta, olin yhtäkkiä kuin toisessa elementissä.

Panin tyhjän pullon alakaappiin muiden sekaan, mietin hetken, keräisinkö ne pussiin ja veisin autoon palauttaakseni ne seuraavana päivänä, sillä yhtäkkiä näin pullojen määrän ulkopuolisen silmin, mutta eipä niitä nyt kannattanut ruveta pakkaamaan, yhdeltätoista illalla, jääköön huomiseen, tuumasin ja huuhdoin lasin hanan alla, hieraisin pohjaa sormilla, kuivasin lasin keittiöpyyhkeellä ja nostin avohyllylle tiskialtaan yläpuolelle.

Noin.

Pikkuruinen hämähäkki laskeutui lankaa pitkin hyllyn alta. Se ei ollut leivänmurua isompi mutta näytti tietävän täsmälleen, mitä teki. Parin-

kymmenen sentin päässä pöytätasosta se pysähtyi ja jäi ilmaan kiikkumaan.

Juuri silloin jostain kuului ikkunan kolahdus, monta kolahdusta peräkkäin. Se kuulosti tulevan kylpyhuoneesta, ja menin katsomaan. Ikkuna oli totta tosiaan auki ja heilahteli yltyvässä tuulessa. Nyt se paukkui ulkoseinää vasten, ja verho lepatti aukossa. Vedin verhon sisäpuolelle ja suljin ikkunan ennen kuin asetuin peilin eteen harjaamaan hampaita. Lainkaan miettimättä kohotin T-paidan helmaa ja katsoin mahaani, jota en enää tuntenut omakseni; se ei voinut kuulua miehelle, joksi itseni koin. Minulla ei ollut selkärankaa hankkiutua siitä eroon, sillä vaikka ajattelin monta kertaa päivässä, että pitäisi laihduttaa, pitäisi ruveta juoksemaan ja uimaan, en koskaan ryhtynyt siihen. Niinpä kysymys kuului, voisiko sen kenties kääntää positiiviseksi?

Kohtalokkain virhe olisi piilotella lihavuuttaan, kulkea löysissä paidoissa ja isoissa housuissa kuvitellen, ettei kukaan huomaisi mitään niin kauan kuin mikään vaate ei kiristänyt, koska silloin olisi muiden silmissä lihava mies, joka häpesi itseään. Ja se oli pahempaa kuin pelkkä lihava mies, sillä siinä lähestyttiin epämiellyttävän henkilökohtaista aluetta.

Syljin hammastahnat lavaaariin, huuhdoin suun, panin hammasharjan hyllyllä seisovaan lasiin.

Kookas mies oli oikeastaan miehekäs, eikö totta? Massa oli maskuliinista.

Pihalla oksat ja lehdet kahisivat ja suhisivat, vanhat seinät natisivat tuulenpuuskista. Kohta sataa, ajattelin, ja menin olohuoneeseen, sammutin sieltä valot ennen kuin nousin yläkertaan ja kurkistin poikien huoneeseen. Huoneessa oli kuuma, koska aurinko oli paahtanut koko iltapäivän, ja molemmat makasivat peiton päällä, Asle kädet ja jalat sen ympärillä, kylpien kattolampun valossa.

Nukkuessaan he olivat vieläkin enemmän toistensa näköisiä, sillä monet heidän eroistaan olivat keinotekoisia, itse ylläpidettyjä, tavat tehdä asioita, kannatella ja kääntää päätä, liikuttaa käsiä, rypistää kulmia, ja tavat sanoa asioita, äänensävyt, kysymysten intonaatiot. Juuri nyt he olivat kaksi naamaa ja kroppaa, ja sellaisina he olivat lähes identtisiä.

En ollut vieläkaan tottunut siihen, sillä vaikka heidän yhdennäköisyyttään tuskin edes huomasi arjen pyörityksessä, tällaisina hetkinä se

pomppasi esiin, kun yhtäkkiä näin heidät näin, en kahtena yksilönä vaan kahtena eri versiona samasta ruumiista.

Sammutin valon ja menin perimmäiseen makuuhuoneeseen, riisuihin ja asetuin sänkyyn lukemaan. Olin kuitenkin juonut vähän liikaa, joten suljin kirjan jo parin lauseen jälkeen ja sammutin valon. En minä humalassa ollut, eivät lauseet ja niiden merkitykset karkuun lähteneet, kyse oli enemmän siitä, että hiprakka oli pehmentänyt tahtoni, heikentänyt sitä niin, että oli käynyt lähes mahdottomaksi mobilisoida sitä vähäistä ponnistusta, jonka romaanin lukeminen kumminkin vaati.

Paljon mukavampi oli maata silmät ummessa ja antaa ajatusten vaeltaa mielensä mukaan pehmeässä pimeydessä.

Päivällä sisäisessä maailmassani oli jotain kovaa ja kulmikasta, jotain kuivaa ja karua, se oli negaation ja kieltämyksen valtakunta. Viini täytti sen; eivät kovuus ja kulmikkuus mihinkään kadonneet mutta eivät myöskään enää hallinneet sitä yksin. Niin kuin laskuveden jälkeen rantakalliolla, kun levä on kuivunut auringossa ja sitten vesi taas nousee: miltä levästä silloin tuntuu! Se huomaa suolaisen, kylmän aineen nosteen, aaltoilee tuossa elävöittävässä ihanuudessa ja kaikki pinnat kostuvat ja pehmenevät...

Kun saavuin tietoisuuden reunavyöhykkeelle, jolla tajunta usein häilyy muutaman minuutin ennen kuin uni saa lopullisen otteen, olin kuulevinani sadepisaroiden lyövän ikkunaan ja kattoon ikään kuin puiden ja pensaiden tasaisen suhinan ja lahden aaltojen etäisen kohinan etualalla.

Heräsin Toven huutoon.

”Arne!” hän huusi. ”Arne, tule äkkiä!”

Nousin istumaan. Hän seisoj käytävällä, ja ensimmäinen ajatukseni oli toive, ettei hän huutaisi niin kovaa, jotta pojat eivät heräisi.

”Et usko mitä on tapahtunut”, hän huusi. ”Tule!”

”Tullaan”, sanoin ja vedin paidan päälle ja menin alakertaan.

Tove seisoj oviaukossa sortseissaan ja kumisaappaissaan. Ja itki.

”Mitä on tapahtunut?” kysyin.

Hän avasi suunsa kuin sanoakseen jotain, mutta ääntäkään ei tullut.

”Tove”, sanoin. ”Mitä on sattunut?”

Hän viittoili minua seuraamaan. Kävelimme vierastalolle ja eteisen läpi olohuoneeseen.

Toinen kissanpennuista makasi lattialla pörheänä ja kauniina. Mutta se makasi aivan hiljaa, ja kun menin lähemmäs, näin sen makaavan pienessä verilammikossa.

Se oli elossa, sen tajusin, kun se liikautti käpäläänsä.

Toinen pentu seiso kauempana ja seurasi mitä tapahtui.

”En huomannut sitä”, Tove sanoi. ”Astuin sen päälle. Surettaa niin vietävästi.”

Katsoin Tovea. Sitten kyykistyin kissanpennun viereen. Sen suusta ja korvista oli valunut verta, ja pentu makasi silmät kiinni tassu lattiaa raapien.

”Voitko tehdä sille jotain?” Tove sanoi. ”Viedäänkö se huomenaamulla eläinlääkärille?”

”Se on lopetettava”, sanoin ja nousin seisomaan. ”Haen vasaran tai jotain.”

”Ei kai nyt vasaralla”, Tove sanoi.

”Ei tässä muukaan auta”, sanoin ja menin toisen talon keittiöön. En ollut koskaan ennen tappanut näin isoa eläintä, kalankin tappaminen tuotti vaikeuksia, ja minua kuvotti, kun avasin laatikon ja otin vasaran.

Vierastalolle palattuani kissanpentu käänsi vähän päätänsä, silmät edelleen ummessa. Väristys kulki pienen ruumiin läpi. Kyykistyin viereen ja puristin vasaran kumipäällysteistä kahvaa. Mieleeni välähti kuva vasaran alla rusahtavasta kallosta.

Tove seurasi tilannetta peremmältä.

Kissa ei liikkunut enää.

Silitin sen karvaista otsaa etusormella. Se ei reagoinut.

”Onko se kuollut?” Tove kysyi.

”Taitaa olla”, vastasin.

”Mitä nyt tehdään?” hän sanoi. ”Mitä sanotaan pojille?”

”Hautaan sen puutarhaan”, sanoin. ”Ja sanotaan, että se katosi.”

Nousin pystyyn ja tajusin yhtäkkiä hiippailevani pelkissä alushousuissa.

”En huomannut sitä”, Tove sanoi. ”Yhtäkkiä se vain oli siinä jalan alla.”

”Ei se mitään”, sanoin. ”Ei se ollut sinun vikasi.”

Lähdin ovelle päin.

”Minne menet?” Tove kysyi.

”Pukemaan ja hautaamaan kissan.”

”Okei.”

”Olisitko niin kiltti ja menisit nukkumaan”, sanoin.

”Tuskin tulee uni tämän jälkeen.”

”Kokeile kumminkin.”

Hän pudisti päätään.

”Turha toivo.”

”Ota ylimääräinen tabletti.”

”Ei auta.”

”Selvä on”, sanoin ja menin ulos sateeseen, ylitin pihanurmikon, kävin makuuhuoneessa pukemassa housut, otin sadetakin naulasta mökin vajamaisessa lisäkkeessä, missä oli myös lapio, ja palasin vierastaloon.

Tove istui pöydän ääressä leikkelemässä punaista paperiarkkia. Viereessä oli isompi ja jäykempi arkki, johon hän oli liimannut punaisia hahmoja.

Annoin hänen olla, laskin lapion lattialle, nostin kuolleen kissanpennun varovasti lapion päälle ja kannoin sen ulos lapionpää edellä.

Puiden oksat hakkasivat kuin mastot pimeässä. Ilma oli täynnä sadepisaroiita, joita tuulenpuuskat heittelivät. Pysähdyin puutarhan kulmaukseen marjapensaiden viereen, laskin kissanpennun maahan ja iskin lapion kuorikatteeseen ja multa. Muutaman minuutin kuluttua, kun kuoppa oli valmis, hiukseni olivat litimärät ja kädet umpijäässä.

Kissa tuntui yhä lämpimältä, kun laitoin sen kuoppaan.

Miten se oli mahdollista?

Aloin lappaa maata sen päälle. Mullan osuessa eläimeen se vavahti.

Oliko se elossa?

Lihaskouristuksia varmaan, päättelin ja jatkoin lapioimista, kunnes se oli kokonaan mullan peitossa. Taputtelin päällyskerroksen tasaiseksi ja ripotin kuorikatetta päälle, ettei poikien uteliaisuus heräisi, jos he vastoin odotuksia menisivät tästä huomispäivän aikana.

Ripustin kiiltävän sadetakin naulaan, pesin kädet ja katsoin kun multa värjäsi viemäriin valuvan veden ruskeaksi, menin ylös makuuhuoneeseen, riisuin vaatteet ja menin uudestaan nukkumaan.

Ajatus, että kissanpoika oli ollut hengissä kun lapioin maata sen päälle, ei jättänyt minua rauhaan. Ei auttanut, vaikka sanoin itselleni,

että kyse oli ollut reflekseistä, näin silti mielessäni, kuinka kissa makasi silmät auki, liikuntakyvyttömänä, mullan alla.

Pitäisikö mennä kaivamaan se ylös?

Elävä olento sekin oli.

Millaisen elämän se oli tässä maailmassa saanut?

Muutama viikko laitalattiaisessa huoneessa, sitten multiin, kylmään pimeyteen, missä ei voinut liikkua, vain maata ypöyksiin paikallaan ja odottaa kuolemaa.

Mikä oli sellaisen elämän tarkoitus?

Helvetti soikoon, sehän oli pelkkä katti. Ja jollei siltä haudatessa ollut henki pois, nyt taatusti oli.

Seuraavana aamuna heräsin alakerrasta kantautuviin television ääniin. Kello oli muutamaa minuuttia yli kahdeksan, totesin ja nousin istumaan. Ulkona oli aivan hiljaista. Taivas ikkunan ulkopuolella oli harmaa ja niin raskaaksi vettynyt, että lahden takana pilvet riippuivat miltei puiden tasalla.

Ihoni oli kauttaaltaan hikisennihkeä. Suihku ei kuitenkaan houkutelut, ja yksi lomalla olon suurista iloista oli tietenkin se, ettei tarvinnut pitää jatkuvaa huolta puhtaudestaan.

Pukeuduin ja menin alas keittiöön, join kaksi lasillista vettä keittitason ääressä. Pihalla puut seisoivat liikkumattomina. Niiden tiheä, vihreä lehvästö loisti kirkkaanvihreänä kaiken harmauden keskellä.

”Onko teillä nälkä siellä?” huikkasin. Vastausta ei kuulunut, ja menin katsomaan. Pojat makasivat leveällä kulmasohvalla peittojen alla. Asle oli nostanut jalat seinälle ja vääntänyt vartalonsa omituiseen asentoon nähdäkseen television, Heming loikoili vatsallaan selkänojan päällä.

”Oletteko te sairaita?” kysyin.

He tulivat pois vilttien alta vilkaisematta minuun. He tiesivät niin hyvin, etten ollenkaan pitänyt siitä, kun he löhösivät peiton alla päiväsaikaan, että minua suorastaan ihmetytti, etteivät he olleet heittäneet niitä pois jo kuullessaan askeleeni.

”Onko nälkä?”

”Ei erityisemmin”, sanoi Asle.

”Vähän”, sanoi Heming.

”Jotain teidän täytyy syödä”, sanoin. ”Kohta lähdetään verkoille.”

”Onko pakko?” Asle kysyi.

”Älä nyt”, minä sanoin. ”Olitte mukana laskemassa niitä. Totta kai teidän täytyy myös kokea ne! Kai te haluatte nähdä, mitä sieltä nousee!”

”Vesi on kauhean kylmää”, Asle nurisi.

”Eikö voitaisi ottaa tämä päivä rennosti?” Heming komppasi.

”Vesi kylmää?” sanoin. ”Ei tässä uimaan olla menossa.”

Siihen kumpikaan ei sanonut mitään, he vain tuijottivat tv:tä.

”Tehdäänkö näin”, sanoin. ”Minä paistan munia ja pekonia ja keitän kaakaota. Sitten ajetaan nostamaan verkot, ja loppupäivän voitte tehdä mitä huvittaa. Sopiiko?”

”Okei”, sanoi Asle.

”Heming?”

”Okei, okei.”

Keittiöön palatessani viime yön tapahtumat tuntuivat oudon kaukaisilta, kuin toiseen todellisuuteen kuuluvilta. Pimeys, tuuli, sade, Toven lohduttomuus, kuollut kissanpentu, verinen lattia, lapio, multa, hauta johon se oli saattanut joutua elävänä.

Missä Tove muuten mahtoi olla nyt?

Pelko sykähti lävitseni. Tunsin pakonomaisen tarpeen juosta etsimään häntä, kolta kaikki huoneet, mutta kun menin eteiseen ja panin kengät jalkaan kävelläkseni vierastalolle, tein sen hitaasti, en halunnut poikien huomaavan, että jotain oli tekeillä.

Kumma kyllä ulkona oli yhtä lämmintä kuin edellisenä päivänä, vaikka aurinko ei paistanut.

Vierastalon ovi oli raollaan. Tove oli yleensä hyvin tarkka siitä, että kaikki tuli suljettua ja lukittua, hänen turvallisuusajattelunsa lähenteli fobiaa, mutta toisin oli hänen tämänhetkisessä tilassaan, jossa kaikki kääntyi pääläelleen.

Olohuone oli tyhjä. Avasin oven makuuhuoneeseen, joka oli yhtä tyhjä. Nousin parvelle, missä Tove makasi liikkumattomana sängyllä viistokaton alla.

”Tove?” sanoin.

Hän ei vastannut.

Sydän hakkasi kuin rotkon reunalla.

Menin rauhallisesti hänen luokseen.

”Tove?”

”Mm?” hän mumisi unen syövereistä.

Kaikki oli siis kunnossa!

”Nuku sinä vain”, sanoin ja peittelin hänet ennen kuin laskeuduin alakertaan. Pöytä oli täynnä arkkeja, joihin oli liimattu punaisia hahmoja. Pysähdyin tarkastelemaan niitä.

Osa kuvista näytti kalliopiirroksilta, oli alkukantaisia veneitä ja miehiä joilla oli erektio, jotkin muistuttivat Matissen piirittanssia, jonka ihmisillä vain oli eläimen jalat. Yksi esitti ratsukkoa, joka oli kuvattu yhtenä olentona, toinen oli täynnä kettuja, kolmas punaisia pisteitä, jotka vasta kuvan käteen nostettuani tajusin leppäkertuiksi.

Leppäkerttuteoksen alta paljastui arkki, johon Tove oli kirjoittanut kolmesti allekkain *Haluan panna Egiliä*.

Voi helvetin kuustoista, ajattelin mutta annoin asian olla, laskin leppäkerttupahvin sen päälle, jos vaikka lapset pelmahtaisivat sisään, ja katsahdin parvelle varmistaakseni, ettei Tove ollut nähnyt.

Kuuluiko sekin kenties taideteokseen? Niinkö hän ajatteli? Että oli avattava kaikki alitajunnan hanat?

Ja vielä Egil.

”Voi saatanan saatana, Tove”, sanoin itsekseni. ”Miksi olet tuollainen ääliö?”

Lattia oli vieläkin kissanveressä. Paras putsata se ennen kuin pojat näkisivät. Mutta ei nyt. Nyt oli munien ja pekonin, paahtoleivän ja kuumman kaakaon aika.

Kasteenkiiltävä nurmikko levittäytyi puiden ja kukkapenkkien välissä kuin lattia.

Otin aamiaistarpeet jääkaapista ja huomasin, että munia oli jäljellä vain yksi.

Tahdoin pitää sen minkä olin pojille luvannut ja päätin pyöräillä kauppaan. Olisin voinut pyytää heitä menemään, mutta he olisivat voineet sanoa, ettei huvittanut, ja siihen myöntymällä olisin näyttäytynyt heikkona, tai jos en olisi hyväksynyt kieltävää vastausta, olisi voinut syntyä tilanne, jossa minä kasvojeni säilyttämiseksi olisin joutunut pakottamaan heidät kauppareissulle, mikä olisi lyönyt leimansa tunnelmaan moneksi

tunniksi eteenpäin, ellei koko päiväksi. Niin tärkeää se ei ollut. Varsinkin nyt, kun olimme lähdössä kalaan.

Menin olohuoneeseen.

”Käväisen kaupassa”, sanoin.

”Missä äiti on?” Asle kysyi.

”Nukkuu vielä”, vastasin. ”Haluatteko jotain kaupasta? Muuta kuin jäätelöä?”

”Jee, jäätelöä!” Heming sanoi.

”Sitä ette saa”, sanoin. ”Kelpaisiko appelsiinimehu?”

Kumpikaan ei vastannut.

”Selvä. Palaan pian”, sanoin ja menin eteiseen, puin kengät ja takin, hain polkupyörän vajasta ja talutin sen pihalle.

Talomme sijaitsi soratien päässä, tai tarkemmin sanottuna tie kyllä jatkui syvemmälle metsään mutta sellaisena kinttupolkuna, ettei sitä voinut ajaa autolla. Polun päässä asui Kristen, vanha omintakeinen jäärä, joka oli aina elänyt yksin ja tehnyt siitä taidetta: hän oli omin käsin rakentanut kaiken minkä omisti, jopa veneen jolla kalasti.

Toisessa suunnassa tien varrella sijaitsi useita meidän talomme kaltaisia loma-asuntoja. Tunsin useimmat asukkaat mutten ollut aikapäiviin ollut tekemisissä heidän kanssaan. Tyhjästä parkkipaikoista päätellen monet olivat jo lähteneet kotiin.

Soratien kuopat olivat täynnä sadevettä, pieniä kurankeltaisia lammi-koita, jotka toivat mieleeni kahdeksankymmentäluvun, jolloin ne olivat tuiki tavallinen näky aina syksyisin ja keväisin, mutta nykyään niitä ei pahemmin enää ollut. Hiekka, märkä ja pehmeä, hohteli paikka paikoin hopeisena punertavien kallionnyppylöiden ja vihreiden havupuiden seassa, joiden välistä tie luikerteli.

Toivoin, että kun Tove heräisi, hän olisi päässyt siitä, mikä häntä sitten vetikin.

Vai toivoinko?

Jos se jatkuisi, hänen touhunsa menisi pian niin levottomaksi, että hänet olisi pakko viedä sairaalaan.

Se olisi hyvällä tavalla ehdotonta, konkreettista ja kouriintuntuva. Sillä ongelma oli aina sama: rajat. Hänen, minun, lasten. Koskaan ei voinut tietää, milloin sairausjakso alkoi, koska se lähti etenemään niin

vaivihkaa, ilosta ja innostuksesta se eskaloitui joksikin muuksi, mikä veti häntä kauemmaksi ja kauemmaksi meistä, ja me menimme siihen mukaan, hyväksyimme tajuamattamme asioita jotka eivät ulkopuolelta katsoen olisi olleet hyväksyttäviä, koska me emme olleet ulko- vaan sisäpuolella, missä rajat siirtyivät niin hitaasti ettei sitä huomannut.

Näin oli myös siksi, että minä peittelin hänen tekemisiään, niin lapsilta kuin ulkopuolisiltakin.

Jos Tove joutuisi osastolle, ihmiset tajuaisivat, miten hullu hän oli ja miten paljon minä jouduin tekemään yksin.

Poljin molemmin puolin tietä seisovien kahden kallionnyppylän ohi, joista pikkupoikana olin saanut ajatuksen, että seilasın veneellä kahden saaren välistä, ja jotka olin tärkeilevänä perustason opiskelijana ristinyt Skyllaksi ja Kharybdiiksi. Niiden jälkeen tie teki mutkan ennen kuin lähti jyrkkään laskuun kohti kauppaa ja vierasvenelaituria. Siinä mäessä olin kerran lentänyt pyörän selästä ja kolauttanut pääni – siihen aikaan kukaan ei käyttänyt kypärää enkä minä oikeastaan osannut ajaa pyörällä – mutta muistikuvani tapauksesta ei luultavasti ollut todellinen vaan perustui puhtaasti siihen, mitä minulle oli kerrottu, ei omaan kokemukseeni. Varmasti en voinut tietää.

Lasketellessani alamäkeä vain hieman takajarrua painaen näin silmissäni muut lapset kumartuneina ylleni ja ambulanssin joka saapui paikalle, juuri tähän samaan kohtaan missä olin nyt, neljäkymmentä vuotta sitten.

Kauppa oli niihin aikoihin muuttunut pienestä kyläkaupasta nykyisenlaiseksi markkinapaikaksi, johon kuului pieni valintamyymälä, katu-keittiö, kahvila ja matkamuistokioski. Takapihan puolella oli bensiini- ja dieselpumput ja vieressä pieni rakennus, jossa oli vessat ja suihkut vierailleville veneilijöille. Paikan nimi oli Tjæreholmen Marina.

Jätin pyörän parkkiin ja menin sisään. Otin punaisen ostoskorin, napasin kyytiin pussin tuoreita sämpylöitä, voita ja maitoa niiden kananmuiden lisäksi, joita olin tullut hakemaan.

Sortseihin, T-paitaan ja lippalakkiin pukeutunut mies seisoi latomassa tuotteita kassalle, kun menin maksamaan. Hän kääntyi vähän kun asetuin hänen taakseen, otti luottokortin takataskustaan ja työnsi sen lukijaan, kääntyi uudestaan.

”Arne?” hän sanoi.

En tiennyt, kuka hän oli.

”Niin?” sanoin.

”Eipä ole nähty hemmetin pitkään aikaan”, hän sanoi ja hymyili.

Katsoin häntä sanomatta mitään.

Hänen silmissään oli jotain tuttua.

”Etkö tunne minua?”

”Tjaah...” sanoin.

”Trond Ole”, hän sanoi.

”Oho!” sanoin. ”Enpä olisi älynnyt! Mitä sinä täällä teet?”

”Ostimme paikan täältä. Ollaan ensimmäistä kesää.”

Hän kääntyi takaisin ja näppäili koodin, odotti muutaman sekunnin, kunnes maksu meni läpi, käveli tiskin päähän ja alkoi pakata tavaroitaan kassiin samaan aikaan kun minä nostin omiani hihnalle.

”Mitä sinä teet?” kysyin.

”Työksenikö?” hän kysyi nostamatta katsettaan.

”Niin.”

”Olen tällä hetkellä sairauslomalla”, hän vastasi. ”Entä sinä?”

”Olen yliopistolla.”

”Professorinako?” hän kysyi ja katsoi minuun.

Kasvojani alkoi kuumottaa.

”Itse asiassa kyllä.”

Hän hymyili.

”Kävin täällä kerran sinun kanssasi, muistatko?”

Hän seisoi siinä täysi kassi kädessään, kun pakkailin ostoksiani.

”Totta kai”, sanoin. ”Oltiin ehkä kymmenen vanhoja.”

”Suunnilleen.”

Menimme ulos, hän painoi avainta, ja yksi parkkipaikan autoista väläytti kahdesti.

”Paljonko on lomaa jäljellä?” hän kysyi.

”Viimeistä viikkoa viedään”, sanoin.

”Tule käymään joku ilta”, hän sanoi.

”Ehkä tulenkin”, vastasin. ”Se olisi mukavaa.”

Paikkasimme kättä, ja hän meni autolleen sillä aikaa kun minä avasin pyörän lukosta, ripustin kassin sarveen ja lähdin taluttamaan jyrkkää mäkeä.

”Arne?” hän huusi takaani.

Käännyin katsomaan ja näin hänen astelevan minua kohti.

”Sinun pitää ottaa numeroni. Tai minä voin ottaa sinun.”

”Aivan totta”, sanoin. ”Jospa minä otan sinun.”

Niin oli parempi, voisin jättää soittamatta.

Hän luetteli numerot, ja minä kirjoitin ne kännykkääni.

”Selvä”, sanoin. ”Ollaan kuulolla!”

”Jos soitat minulle heti, minäkin saan sinun numerosi”, hän sanoi.

”Hyvä idea”, sanoin ja soitin hänen puhelimeensa.

Pojat katsoivat aivottomina tv:tä kun palasin. Tovea ei näkynyt missään. Vein polkupyörän vajaan ja kävelin kimmeltävän puutarhan poikki, kopautin kananmunan paistinpannun reunaan ja katselin massan hidasta leviämistä ennen kuin kuumuus sai siitä otteen ja se hyytyi pyöryläksi, kaadoin maitoa kattilaan, leikkasin leivästä viipaleita ja panin ne paahtimeen.

Trond Ole oli ollut mukanamme täällä yhtenä viikonloppuna kouluvuoden lopussa ennen kesäloman alkua, olimme ystäviä sinä vuonna ja odotin kovasti, että saisin näyttää hänelle kaiken mitä täällä oli.

Olimme varastaneet isältä viinaa ja juosseet metsään, ja siellä olimme sydän takoen juoneet pari huikkaa ja muka hoiperrelleet humalassa.

Olimmeko tosiaan olleet kymmenvuotiaita?

Ehkä olimme sittenkin lähemmäs kahdentoista, ajattelin ja sujautin paistinlastan munan alle, ja se lepäsi tönkkönä metalliterän päällä, kun nostin sen lautaselle.

Pyöreä kiekko, jossa oli keltuainen keskellä, muistutti valkorengaista planeettaa.

Koko tempaus oli ollut pelonsekainen. Kauhusta kankeina olimme kaataneet viinaa lauantaikarkkien mukana tullessiin keltaisiin muovibanaaneihin ja pelosta suunniltamme puiden katveessa juoneet sen, ja koko loppuillan olimme kammonneet jättäneemme jälkiä.

Äiti ja isä eivät kuitenkaan sanoneet mitään, joten maanantaina koulussa me pääsimme leuhkimaan sillä.

Leivät naksahtivat ylös, ja maito alkoi kupruilla kattilassa, täynnä pikkuruksia kuoppia. Vedin sen levyltä, sekoitin lasissa kaakaojauhetta, soke-